

THỰC TRẠNG GIÁO DỤC KỸ NĂNG TỰ BẢO VỆ BẢN THÂN CHO TRẺ 5 – 6 TUỔI TRONG CHẾ ĐỘ SINH HOẠT HÀNG NGÀY Ở TRƯỜNG MẦM NON TẠI THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

Lê Nguyễn Thị Tuyết Nhi*, Nguyễn Thị Minh Thoa, Huỳnh Hà My, Phạm Thị Trang Đài, Lê Hoa Phương Lan
Trường ĐHSP TP Hồ Chí Minh
Email: *tuyetnhi7529@gmail.com

Tóm tắt: Kỹ năng tự bảo vệ bản thân đóng vai trò quan trọng trong sự phát triển của trẻ mầm non, giúp trẻ nhận diện nguy hiểm, phản ứng phù hợp và tự bảo vệ bản thân trong các tình huống khác nhau. Trẻ 5-6 tuổi chưa có đủ nhận thức và kinh nghiệm để ứng phó với các nguy cơ tiềm ẩn trong môi trường xung quanh. Do đó, việc giáo dục kỹ năng tự bảo vệ trong chế độ sinh hoạt hàng ngày tại trường mầm non có ý nghĩa thiết thực, giúp trẻ hình thành thói quen và phản xạ tự bảo vệ. Bài báo này nghiên cứu thực trạng giáo dục kỹ năng tự bảo vệ bản thân cho trẻ 5-6 tuổi trong chế độ sinh hoạt hàng ngày thông qua khảo sát 54 giáo viên dạy trẻ 5-6 tuổi tại 23 trường mầm non tại 13 quận, huyện trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh. Kết quả cho thấy, đa số giáo viên nhận thức rõ vai trò của việc giáo dục kỹ năng tự bảo vệ cho trẻ và đã thực hiện lồng ghép nội dung này vào các hoạt động trong chế độ sinh hoạt hàng ngày cho trẻ. Tuy nhiên, vẫn còn một số hạn chế cần có biện pháp cải thiện nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục kỹ năng này.

Từ khóa: Kỹ năng tự bảo vệ, giáo dục kỹ năng tự bảo vệ, giáo viên mầm non, giáo dục mầm non

CURRENT STATUS OF SELF-PROTECTION SKILLS EDUCATION FOR 5-6 YEAR OLD CHILDREN IN THE DAILY ACTIVITIES AT KINDERGARTEN IN HO CHI MINH CITY

Le Nguyen Thi Tuyet Nhi*, Nguyen Thi Minh Thoa, Huynh Ha My, Pham Thi Trang Dai, Le Hoa Phuong Lan
Students of the Faculty of Early Childhood Education, HCMUE
Email: *tuyetnhi7529@gmail.com

Abstract: Self-protection skills play an important role in the development of preschool children, helping them recognize dangers, respond appropriately, and protect themselves in various situations. Children aged 5-6 do not yet have sufficient awareness and experience to cope with potential risks in their surroundings. Therefore, educating children on self-protection skills as part of their daily activities in preschool is highly practical, helping them develop habits and reflexes for self-protection. This article examines the current state of self-protection education for 5-6-year-old children in daily activities through a survey of 54 teachers teaching this age group at 23 preschools across 13 districts in Ho Chi Minh City. The results indicate that most teachers are well aware of the importance of self-protection education and have integrated this content into children's daily activities. However, there are still some limitations that need to be addressed to improve the effectiveness of self-protection education.

Keywords: Self-protection skills, self-protection skills education, preschool teachers, preschool education

Nhận bài: 20/02/2025

Phản biện: 15/03/2025

Duyệt đăng: 19/03/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Giáo dục kỹ năng (GDKN) tự bảo vệ bản thân (BVBT) cho trẻ mầm non, đặc biệt là trẻ 5 - 6 tuổi, đang được sự quan tâm lớn của nhà trường, gia đình và xã hội. Trẻ ở độ tuổi này đã nhận thức được nhiều về môi trường xung quanh nhưng vẫn chưa đủ khả năng để tự bảo vệ mình trước nguy cơ không an toàn tiềm ẩn như tai nạn, xâm hại hay các vấn đề nguy hiểm trong sinh hoạt thường ngày.

Mục tiêu giáo dục trẻ theo Chương trình giáo dục mầm non nhằm đảm bảo an toàn và phát triển toàn diện cho trẻ, trong đó quan tâm giáo dục, phát triển những kỹ năng sống cần thiết phù hợp với lứa tuổi.

Việc GDKN tự BVBT cho trẻ 5-6 tuổi có thể được tiến hành trong tất cả các hoạt động ở trường mầm non, trong đó chế độ sinh hoạt (CĐSH) hàng ngày đóng vai trò rất quan trọng. Bởi vì, thông qua

CĐSH hàng ngày trẻ dễ dàng nhận thức, tiếp thu và thực hành một cách dễ dàng và gần gũi nhất. Bên cạnh đó, CĐSH hàng ngày diễn ra trong suốt quá trình sinh hoạt và phát triển của trẻ, hàng ngày trẻ có thể đối mặt với nhiều tình huống đến từ các hoạt động sinh hoạt cá nhân, ăn ngủ, học và vui chơi. Vì thế, GDKN tự BVBT cho trẻ 5 - 6 tuổi trong CĐSH hàng ngày là vô cùng cần thiết và cấp bách.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Giáo dục kỹ năng tự bảo vệ bản thân trong chế độ sinh hoạt hàng ngày cho trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi

Giáo dục trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi về các kỹ năng tự BVBT là việc rất quan trọng trong GDKN sống cho trẻ nên cần trang bị cho trẻ những kiến thức và các kỹ năng cần thiết để tự BVBT trước những

tình huống nguy hiểm có thể xảy ra trong cuộc sống hằng ngày. Việc trang bị cho trẻ những kiến thức về an toàn như: tự BVBT và xử lý tình huống nguy hiểm sẽ giúp trẻ nhận thức đúng và có hành vi ứng xử phù hợp, biết được những điều nên làm và không nên làm, biết tự chăm sóc và BVBT tránh khỏi những nguy hiểm. Trẻ có khả năng xử lý tình huống khi bản thân mình gặp phải, biết lên tiếng kêu cứu và tìm đến sự trợ giúp khi cần, khơi gợi tư duy sáng tạo của trẻ.

- Nội dung GDKN tự BVBT trong CĐSH hằng ngày cho trẻ mẫu giáo 5 – 6 tuổi như: Nhận biết và phòng tránh những hành động nguy hiểm, những nơi không an toàn, những vật dụng nguy hiểm đến tính mạng; nhận biết một số trường hợp khẩn cấp và gọi người giúp đỡ; Làm quen với một số kí hiệu thông thường trong cuộc sống như: nhà vệ sinh, lối ra, nơi nguy hiểm, biển báo giao thông: đường cho người đi bộ, ...

- Phương pháp GDKN tự BVBT trong CĐSH hằng ngày cho trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi thường được sử dụng là: Phương pháp trực quan như: Cho trẻ xem video hoặc tranh minh họa về các tình huống nguy hiểm như: người lạ gõ cửa nhà hoặc rủ trẻ đi chơi và thảo luận cách xử lý đúng; Phương pháp thực hành như: trò chơi, thao tác với đồ vật, đồ chơi, luyện tập, ...; Phương pháp dùng lời nói: Giáo viên trò chuyện với trẻ, đưa ra các tình huống và hỏi trẻ sau đó giải thích cho trẻ hiểu tình huống đó trẻ làm vậy là đúng hay sai và nếu gặp tình huống tương tự vậy thì cần làm gì; Phương pháp phân tích tình huống: quan sát, tư duy phân tích, giải quyết vấn đề và hình thành kỹ năng thông qua việc phân tích giải quyết các tình huống thường xảy ra trong cuộc sống hằng ngày có thể gặp và cách xử lý phù hợp giúp trẻ phát triển khả năng tư duy, khả năng phán đoán và tìm cách giải quyết, áp dụng những kiến thức mà trẻ đã học vào thực tiễn cuộc sống hằng ngày.

- Hình thức GDKN tự BVBT trong CĐSH hằng ngày cho trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi nhằm đảm bảo an toàn cho trẻ như: GDKN đảm bảo an toàn thông qua các giờ học; GDKN đảm bảo an toàn thông qua hoạt động vui chơi; GDKN đảm bảo an toàn thông qua các hoạt động khác. Các hoạt động lồng ghép nội dung GDKN tự BVBT cho trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi trong CĐSH hằng ngày ở trường mầm non bao gồm: Hoạt động đón trẻ: Hoạt động này giúp hình thành ở trẻ kỹ năng quan sát và ghi nhớ đến vị trí sắp xếp của các vật dụng trong lớp học, biết cất quần áo, giày dép vào đúng nơi qui định, lấy đồ chơi và giữ gìn đồ chơi biết cất vào đúng nơi qui định. Thông qua việc trò chuyện với giáo viên trẻ có thể tham gia đàm thoại tích cực về những nội dung liên quan đến giáo dục tự bảo vệ bản thân

như trẻ biết nhận diện người thân thuộc với trẻ và tránh xa người lạ; Hoạt động chăm sóc: Hoạt động chăm sóc bao gồm các hoạt động ăn, ngủ, vệ sinh cá nhân. Đây là các hoạt động nhằm hình thành một số nề nếp thói quen trong sinh hoạt lành mạnh, an toàn, đáp ứng nhu cầu sinh lí của trẻ, tạo cho trẻ trạng thái thoải mái, vui vẻ; Hoạt động vui chơi: Vui chơi là hoạt động chủ đạo của trẻ mẫu giáo, hoạt động vui chơi có vai trò đặc biệt quan trọng đối với việc GDKN tự BVBT cho trẻ mẫu giáo 5 – 6 tuổi. Trẻ tham gia các hoạt động vui chơi chính là tạo cơ hội để trẻ được trực tiếp trải nghiệm, vận dụng những kinh nghiệm và năng lực của bản thân để giải quyết các tình huống; Hoạt động học: Trẻ tham gia nhiều hoạt động học ở các lĩnh vực khác nhau. Mỗi giờ học đều được lồng ghép các nội dung tích hợp GDKN tự BVBT nhằm giúp trẻ tích cực lĩnh hội tri thức, luyện tập kỹ năng, thái độ phù hợp với khả năng, đặc điểm lứa tuổi và có những suy nghĩ hành động đúng đắn với việc tự BVBT, nhận biết được tầm quan trọng về sự an toàn của bản thân trẻ.

GDKN tự BVBT cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi giầu quả khi sử dụng các phương pháp trực quan, dùng lời nói, tình huống thông qua qua giờ học, giờ chơi, các hoạt động khác và được lồng ghép nội dung giáo dục trẻ trong hoạt động đón trẻ, chăm sóc vệ sinh, vui chơi, học trong CĐSH hằng ngày ở trường mầm non.

2.2. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu sử dụng phương pháp điều tra bằng bảng hỏi trực tuyến thông qua Google Forms để thu thập dữ liệu về thực trạng GDKN tự BVBT cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi trong CĐSH hàng ngày tại trường mầm non.

Bảng hỏi được xây dựng dựa trên cơ sở lý luận về GDKN tự BVBT cho trẻ 5-6 tuổi và tập trung vào các nội dung chính sau: Mục tiêu, nội dung, phương pháp về kỹ năng tự bảo vệ bản thân của trẻ 5-6 tuổi; Các nội dung GDKN tự BVBT cho trẻ 5-6 tuổi được lồng ghép trong các hoạt động của CĐSH hằng ngày; Mức độ khả thi và hiệu quả của các biện pháp được đề xuất đối với việc GDKN tự BVBT trong CĐSH hằng ngày của trẻ.

Địa bàn và đối tượng khảo sát: trên 54 giáo viên dạy trẻ 5-6 tuổi ở 23 trường mầm non tại 13 quận, huyện trên địa bàn Thành phố Hồ Chí Minh.

Thời gian thực hiện: Nghiên cứu được tiến hành từ ngày 17/01/2025 đến ngày 18/03/2025.

Dữ liệu thu thập sẽ được xử lý bằng phương pháp thống kê mô tả, sử dụng phần mềm Excel để phân tích.

2.3. Kết quả nghiên cứu

Kết quả khảo sát về mục tiêu, nội dung và

phương pháp GDKN tự BVBT cho trẻ 5-6 tuổi trong CĐSH hằng ngày ở trường mầm non được mô tả: Mục tiêu “Dạy trẻ biết cách tìm kiếm sự giúp đỡ từ những người xung quanh khi gặp tai nạn, tình huống không an toàn và nguy hiểm trong sinh hoạt hằng ngày.” và mục tiêu “Dạy trẻ biết cách sử dụng các phương tiện để báo cho người thân và những người xung quanh biết khi gặp tai nạn, tình huống không an toàn và nguy hiểm trong sinh hoạt hằng ngày.” Là hai mục tiêu được giáo viên chọn nhất (43/54, 79,6 %). Điều này cho thấy giáo viên đã quan tâm việc trang bị cho trẻ những kỹ năng sống cần thiết, đặc biệt là kỹ năng nhận biết nguy hiểm và BVBT; Các nội dung giáo dục như “Dạy trẻ nhận biết và tránh xa những vị trí dễ xảy ra tai nạn cho trẻ” (38/54, 73,4 %), “Dạy trẻ biết báo với cô khi bản thân hoặc bạn bị té, vấp ngã, bị thương, đau, chảy hoặc bị chảy máu” (40/54, 74,1%) là nội dung được giáo viên chú trọng dạy cho trẻ; Phương pháp giáo dục áp dụng nhiều nhất: “Tạo tình huống thông qua trò chơi cho trẻ trải nghiệm và xử lý” (41/54, 80,40%) đã cho thấy giáo viên nên đã chú trọng GDKN tự BVBT cho trẻ bằng tình huống trải nghiệm trong khi chơi

Kết quả khảo sát cũng cho thấy: “Nhắc nhở và chỉ cho trẻ về vùng riêng tư dù trẻ trai hay gái để trẻ có nhận thức chính xác về cơ thể của bản thân, giải thích cho trẻ về các bộ phận trên cơ thể và tầm quan trọng của việc giữ vệ sinh sạch sẽ cho chúng” là nội dung giáo viên chú trọng lồng ghép trong hoạt động chăm sóc nhiều nhất (43/56, 79,6%); “Chơi đóng kịch (đóng vai và thể hiện lại nội dung của các câu chuyện về hành động tự bảo vệ bản thân) là hoạt động có mức độ cao nhất (49/54, 90,7%) điều này cho thấy giáo viên đã nhận thức rõ tầm quan trọng của việc lồng ghép GDKN tự BVBT cho trẻ trong hoạt động này; “Dạy trẻ biết nhận diện người thân thuộc với trẻ và tránh xa người lạ” là nội dung được giáo viên chọn nhiều nhất (42/54, 77,8%) trong các nội dung cần lồng ghép trong hoạt động đón trẻ.

Nghiên cứu đã đề xuất 10 biện pháp nhằm nâng

cao hiệu quả GDKN tự BVBT, kết quả khảo nghiệm mức độ hiệu quả và khả thi của các biện pháp được giáo viên đánh giá ở mức độ cao như: Tổ chức các buổi tập huấn thực hành kỹ năng an toàn cho trẻ; Phối hợp với phụ huynh để giáo dục kỹ năng tự bảo vệ tại nhà; Xây dựng tình huống thực hành kỹ năng xử lý nguy hiểm như bị lạc, bị người lạ tiếp cận; Hướng dẫn trẻ cách báo cáo với giáo viên khi gặp nguy hiểm; Hướng dẫn trẻ cách xử lý khi gặp tình huống bất thường như bị té ngã, bị lạc; Sử dụng các câu chuyện, trò chơi đóng vai để hướng dẫn trẻ nhận biết nguy hiểm; Tích hợp giáo dục kỹ năng tự bảo vệ vào các hoạt động học tập hằng ngày; Hướng dẫn trẻ tuân thủ các quy định an toàn trong lớp học và sân chơi; Dạy trẻ nhận biết các khu vực nguy hiểm trong trường như cầu thang, nhà bếp, ... (đạt từ 72,00 - 79,60%). Kết quả này, cho thấy các biện pháp được đề xuất đều có tính khả thi và hiệu quả cao.

III. KẾT LUẬN

Khảo sát thực trạng GDKN tự BVBT cho trẻ 5 - 6 tuổi trong CĐSH hằng ngày ở trường mầm non tại Thành phố Hồ Chí Minh cho thấy giáo viên đã nhận thức rõ tầm quan trọng của việc GDKN này cho trẻ và đã thực hiện khá tốt mục tiêu, nội dung, phương pháp và các hoạt động GDKN tự BVBT cho trẻ. Kết quả này cần được duy trì và cần được giáo viên tiếp tục quan tâm thực hiện nhằm đảm bảo trẻ được trang bị những kỹ năng cần thiết để nhận diện nguy hiểm, phản ứng phù hợp và bảo vệ bản thân trong các tình huống thực tế. Kết quả khảo sát trong nghiên cứu này là cơ sở quan trọng để các nhà quản lý giáo dục mầm non cần quan tâm nhiều hơn trong lĩnh vực GDKN sống cho trẻ. Điều này đảm bảo các chiến lược giáo dục không chỉ phù hợp với thực tiễn ở trường mầm non mà còn đáp ứng nhu cầu và mong đợi của gia đình, xã hội trong việc phát triển toàn diện cho trẻ. Đồng thời, nghiên cứu đã đề xuất một số biện pháp có tính khả thi và hiệu quả cao về GDKN tự BVBT cho trẻ 5-6 tuổi trong CĐSH hằng ngày ở trường mầm non.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2021). Số 01/VBHN-BGDĐT ngày 13 tháng 04 năm 2021 Thông tư Ban hành Chương trình Giáo dục mầm non.
- [2] Đào Thị Chi Hà. (2018). *Quản lý hoạt động giáo dục kỹ năng sống cho trẻ 5-6 tuổi ở các trường mầm non tư thục*. Luận án tiến sĩ, Học viện Khoa học Xã hội.
- [3] Nguyễn Phạm Thanh Vân. (2020). *Thực trạng sử dụng phương pháp giáo dục kỹ năng tự bảo vệ cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi tại quận Tân Phú, Thành phố Hồ Chí Minh*. Luận văn thạc sĩ, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh.
- [4] Nguyễn Hoàng Phương Thảo. (2018). *Biện pháp giáo dục kỹ năng tự bảo vệ bản thân cho trẻ 5-6 tuổi thông qua trò chơi đóng vai theo chủ đề*. Luận văn thạc sĩ, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh.
- [5] Phan Tú Anh. (2013). *Biện pháp giáo dục kỹ năng tự bảo vệ cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi*. Luận văn thạc sĩ, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh.